

Troms og Finnmark fylkeskommune
Romssa ja Finnmarkku fylkkagielda
Tromssan ja Finmarkun fylkinkomuuni

Istandsetting og bruk av verneverdige og freda kulturminner

*Bilde forside: Kaianlegg i Kongsford, Berlevåg.
Foto: Troms og Finnmark fylkeskommune.*

Det finnes flere muligheter for å søke midler til å sette i stand gamle hus, fartøy og anlegg. Her finner du oversikt over flere tilskuddsordninger, tips og råd om antikvarisk vern og bruk av vernede bygg til kulturarenaer som galleri, konsertsal etc.

Fylkeskommunens tilskuddsordninger for kulturminner

Fylkeskommunen forvalter en rekke statlige ordninger for tilskudd til kulturminnevern:

[tffk.no/tjenester/stotte-stipend-og-priser/
okonomisk-stotte-og-stipend/kulturarv](https://tffk.no/tjenester/stotte-stipend-og-priser/okonomisk-stotte-og-stipend/kulturarv)

Fredede kulturminner i privat eie, FRIP - post 71

Private eiere og forvaltere av fredede bygninger og kulturmiljøer. I særlige tilfeller kan Riksantikvaren og regionalforvaltningen foreta egne satsninger med forankring i nasjonale strategiske satsninger. På bakgrunn av dette kan en mindre andel av tilskudd fra posten gå til kulturminner og kulturmiljøer som ikke er fredet. Søknadsfrist er 1. november og søknad sendes elektronisk gjennom portalen digisak.ra.no

Teknisk-industrielle kulturminner, TIK – post 72

Tekniske og industrielle kulturminner er spor etter industriell kultur som er av historisk, teknologisk, sosial, arkitektonisk eller vitenskapelig verdi. Tekniske og industrielle kulturminner omfatter bygninger og produksjonslinjer med maskineri, samferdsel og øvrig infrastruktur, samt den sosiale delen av industrihistorien med boliger, religiøse byggverk, skoler, rekreasjon- og grøntanlegg. Søknadsfrist er 1. november og søknad sendes fylkeskommunens postmottak.

Brannsikring av tette trehusområder – post 73

Tilskuddsordningen skal bidra til å forebygge brann og brannspredning i brannutsatte, tette trehusområder av kulturhistorisk verdi. For utvalg av egnede områder legges flere kriterier til grunn, som bebyggelsestetthet, antall trehus, kulturminneverdi og alder. Målgruppen er private eiere eller forvaltere. Kommunen/brannvesen er oftest den som søker om tilskudd og er da tiltakshaver på vegne av eierne. Søknadsfrist er 1. november og søknad sendes fylkeskommunens postmottak.

Fartøyvern – post 74

Tilskudd til sikring, istandsetting og vedlikehold av fartøy som er fredet eller gitt status som vernet skip. Søknadsfrist er 1. november og søknad sendes elektronisk gjennom portalen digisak.ra.no

Redningsplanken

Redningsplanken er Troms og Finnmark fylkeskommunes tilskuddsordning for sikringstiltak til verneverdige bygninger og anlegg, for å hindre ytterligere forfall i påvente av at det søkes tilskudd fra andre ordninger.

Uthusbygninger som naust, sjåer, fjøs m.v. vil bli prioritert. Aktuelle tilskuddsbeløp vil være i størrelsesorden 10 000–30 000 kr. Søknad sendes Troms og Finnmark fylkeskommunes postmottak. Søknadsfrist er 15. januar.

[tffk.no/tjenester/stotte-stipend-og-priser/
okonomisk-stotte-og-stipend/kulturarv/redningsplanken](https://tffk.no/tjenester/stotte-stipend-og-priser/okonomisk-stotte-og-stipend/kulturarv/redningsplanken)

Andre tilskuddsordninger

Kulturminnefondet

Gjennom Kulturminnefondet kan private eiere få støtte til tiltak for å bevare sine verneverdige kulturminner. Også frivillige lag og foreninger, enten de eier kulturminnene selv eller forvalter dem på vegne av andre, kan søke. Kulturminnefondet støtter tiltak på alle typer faste kulturminner, som hus og bygninger, fartøy, hageanlegg og kulturlandskap. I prioriteringene legges det vekt på kommunenes kulturminneplaner, med formålet om at et mangfold av landets kulturminner blir bevart og tatt i bruk i framtida for felles opplevelse, kunnskap og verdiskaping. Søknader kan leveres løpende. Det betyr at private eiere når som helst kan sende Kulturminnefondet en søknad.

kulturminnefondet.no

Norsk kulturarv

Stiftelsen Norsk Kulturarv har med ujevne mellomrom aksjoner der det er mulig å søke om tilskudd til istandsettingsarbeider på bygninger. En av aksjonene er *Ta et tak*. **kulturarv.no**

SMIL

SMIL (Spesielle miljøtiltak i jordbruket) skal fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap, bla. istandsetting av bygninger. Bruk som er berettiget produksjonstilskudd og eiendommer som drives av bruk som er berettiget

produksjonstilskudd kan søke. Ordningen administreres gjennom de kommunale landbrukskontorene og søknader sendes kommunen. Søknadsfrister varierer. Det er et krav at søker er registrert i Enhetsregisteret som et foretak. Ta kontakt med kommunen din for mer informasjon.

landbruksdirektoratet.no/nb/jordbruk/ordninger-for-jordbruk/tilskudd-til-spesielle-miljotiltak-i-jordbruket-smil

Sametingets midler til kulturminnevern

Sametinget forvalter ulike støtteordninger innen kulturminnevernet. Herunder midler til bygningsvern, fartøyvern, planverk og skjøtsel av kulturminner.

sametinget.no/stipend-og-tilskudd/tilskudd/kulturminne-og-bygningsvern

Stiftelsen UNI

Stiftelsen UNIs formål er å fremme allmennyttig virksomhet innen skade- og miljøvern og støtter tiltak som verner mennesker og fortidsminner. Det er mulig å søke støtte til bygningsvern og fartøyvern – spesielt med fokus på sikkerhet (brann m.v) men også andre tiltak. Søknader behandles flere ganger hvert år. **stiftelsen-uni.no**

Sparebankstiftelsen

Også Sparebankstiftelsen kan i visse tilfeller gi støtte til bygnings- og fartøyvern. Flere banker har ordninger med tildeling av støtte til ulike formål. **sparebankstiftelsen.no**

Alfheim svømmehall, Tromsø.

Foto: Troms og Finnmark fylkeskommune.

RASISME SPITTER FOLKET - ORGANISER DEG - KÆMP MOT!

Ejen-faldet

Tilskudd til verdiskapningsarbeid

Riksantikvaren har en tilskuddsordning til eiere og forvaltere av freda og verneverdige kulturminner og kulturmiljø. Målet med tilskuddsordningen er å stimulere til at kulturminner og kulturmiljø blir tatt i bruk i utvikling av lokalsamfunn og som grunnlag for miljørettet, økonomisk, sosial og kulturell utvikling. Følgende prosjekter prioriteres:

- Prosjekter som revitaliserer og gir ny bruk til kulturminner og kulturmiljø som ikke lenger har opprinnelig funksjon.
- Prosjekter som tar i bruk kulturminner og kulturmiljø for å fremme økonomisk vekst og bærekraftig utvikling.
- Prosjekter som integrerer verdiskaping med andre satsinger i kulturminnepolitikken, som freding, verdensarv, landskapsforvaltning, kulturminneplaner, byutvikling mv.
- Prosjekter som utvikler og tar i bruk nye metoder, verktøy og teknologi.

Mer informasjon finner du på Riksantikvarens nettside:

riksantikvaren.no/les-om/tilskudd

Innovasjon Norge – tilskudd og lån til utvikling av landbrukseiendommer

Ønsker du å videreutvikle en tilleggsnæring på gården kan du søke om tilskudd og lån hos Innovasjon Norge dersom du har et lønnsomt prosjekt. Innovasjon Norge kan gi finansiering til eiere av landbrukseiendom eller bedrifter med tilknytning til landbrukseiendommer. De gir også støtte til mindre næringsmiddelbedrifter som samarbeider med primærprodusenter.

Dette kan finansieres:

- Tilskudd til aktiviteter som naturlig inngår i avklaring og utvikling av selve forretningsidéen. Det kan være markedsundersøkelser, utarbeidelse av en forretningsplan og planlegging av selve etableringen
- Tilskudd til utvikling av tjeneste/produkt frem til markedsintroduksjon
- Tilskudd til bedriftsutvikling som produktutvikling, kompetansebygging, markedsundersøkelser, testsalg, nettverksbygging og markedsføring av nye produkter
- Tilskudd til investeringer i produksjonsanlegg/driftsbygninger og tilhørende produksjonsutstyr av varig karakter
- Tilskudd til mindre investeringer i forbindelse med generasjonsskifte
- Lån til investeringer

innovasjon norge.no/no/tjenester/landbruk/finansiering-for-landbruket

Råd og tips for istandsetting og bruk

Bygg og bevar

På nettportalen til Bygg og Bevar finner du gode, praktiske råd om det meste innenfor bygningsvern.

byggogbevar.no

Riksantikvarens råd om antikvarisk vern

Riksantikvaren har mange gode råd som kan være nyttig for deg som ønsker å ta vare på gamle hus, fartøy eller anlegg. Her kan du lese om istandsetting av vinduer og dører, taktekking, maling, ildsteder og mye mer.

riksantikvaren.no/jeg-trenger-veiledning

Fortidsminneforeningens gode råd til eiere av gamle hus

Fortidsminneforeningen har en hefteserie «gode råd». Her får du verdifull kunnskap om blant annet gamle vinduer, tapeter, gardiner, fargebruk, tak, yttervegger, mur, listverk og hager. Heftene kan bestilles fra Fortidsminneforeningen.

fortidsminneforeningen.no

Fartøyvern

Informasjonsside om fartøyvern på Riksantikvarens nettsider. Her er også ytterligere lenker til praktisk informasjon og fartøyvern-sentrene. Det er fylkeskommunene som forvalter fartøyvernet i det enkelte fylke, gir råd og veiledning og er tilskuddsgiver.

riksantikvaren.no/arbeidsomrader/fartoyvern

Rom for kultur

En erfarings- og ressursbank for utvikling av kulturarenaer i Troms og Finnmark.

Rom for kultur er en tverrfaglig satsing i Troms og Finnmark hvor målet er å tilpasse ulike typer bygninger til gode arenaer for kulturaktiviteter som konserter, gallerier, teater osv. Det er utviklet flere kulturarenaer, også i eldre, verneverdige bygninger. På nettsiden finner du oversikt over tiltak som er gjennomført, tips og erfaringer, oversikt over finansieringsordninger og ulike fagressurser i landsdelen. **romforkultur.tromsfylke.no**

Fredet – vernet – verneverdig

Disse begrepen er mye brukt i forbindelse med kulturminner, og blir ofte brukt om hverandre. Her kan du lese hva begrepene betyr.

Fredet kulturminne

Fredning er den strengeste form for vern. Fredning innebærer at inngrep/endringer på kulturminnet, som går utover vanlig vedlikehold, må godkjennes av myndighetene.

Fredning gjøres iht. kulturminneloven og svalbardmiljøloven. Kulturminner kan være vedtaksfredet eller automatisk fredet. Et vedtaksfredet kulturminne er fredet av Riksantikvaren gjennom særskilt vedtak for det enkelte kulturminnet. Et automatisk fredet kulturminne er fredet direkte gjennom kulturminneloven eller svalbardmiljøloven, uten særskilt vedtak.

Fredede kulturminner er registrert i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden og i Kulturminnesøk, som er publikumsutgaven av Askeladden. kulturminnesok.no

Automatisk fredete kulturminner

- Alle kulturminner som er fra før 1537 (reformasjonen).
- Samiske kulturminner fra før 1917.
- Ikke-samiske, stående bygninger fra perioden 1537–1649.
- Skipsvrak og last eldre enn 100 år. (Fartøy eldre enn 50 år må søkes fylket om tillatelse til utførsel.)
- Mynter fra før 1650.
- Kulturminner på Svalbard fra før 1946.

Jomisko-badstua i Høyvik, Vadsø.

Foto: Troms og Finnmark fylkeskommune.

Verneverdige/bevaringsverdige kulturminner

Betegnelsene verneverdig og bevaringsverdige betyr det samme. Dette er kulturminner som man vurderer å ha så stor verdi at de bør tas vare på for fremtiden.

De mest verneverdige kulturminnene er av *nasjonal verdi*. Det er først og fremst disse som fredes etter kulturminneloven. Kulturminner kan også ha *regional eller lokal verdi*. Normalt er det kommunene som *verner* slike kulturminner ved hjelp av plan- og bygningsloven (reguleringsplan).

Flere kommuner har gjennom arbeid med kulturminneplaner valgt ut et antall lokalt/regionalt, *verneverdige* kulturminner som er registrert i kulturminnedatabasen Askeladden.

En annen måte å markere at et kulturminne er verneverdig, er *listeføring*. Det innebærer at kulturminnet er oppført på en liste over objekter som skal forvaltes på en nærmere definert måte, som for eksempel listen over verneverdige kirker. **NB!-registeret** (nasjonale interesser i by) er en vurdering gjort av Riksantikvaren av bygningsmiljø av nasjonal interesse. I Troms og Finnmark er deler av sentrumsbebyggelsen i Harstad, Tromsø, Alta, Hammerfest, Honningsvåg, Vardø, Vadsø og Kirkenes med i registeret.

De fleste verneverdige kulturminner er ikke formelt vernet etter kulturminneloven eller plan- og bygningsloven. Mange blir likevel tatt godt vare på fordi de oppfattes som verdifulle av eiere og brukere.

SEFRAK

SEFRAK (Sekretariatet for registrering av faste kulturminne i Noreg) er et landsdekkende register over eldre bygninger. SEFRAK-registreringen ble gjennomført i perioden 1975–1995. Registeret omfatter bygninger bygd før 1900 og i Nord-Troms og Finnmark før 1945. Bygningene i SEFRAK-registeret er i utgangspunktet ikke tillagt spesielle restriksjoner. Registreringene fungerer mer som et varsko om at kommunen bør ta ei vurdering av verneverdien før det eventuelt blir gitt tillatelse til å endre, flytte eller rive bygningen. For bygninger eldre enn 1850 er det lovfesta i kulturminneloven at ei vurdering av verneverdien må gjøres før søknad om endring eller rivning kan godkjennes. Slike søknader skal vurderes av fylkeskommunen.

MK «Brottsjø», byggeår 1936. Foto: Nordnorsk Fartøyvernssenter.

Troms og Finnmark fylkeskommune
tffk.no